

OKRESNÍ (JEDNOTNÝ) NÁRODNÍ VÝBOR ÚSTÍ NAD LABEM

(1930) 1945 – 1986 (1993)

inventář číslo 212

NAD 625

Vlastník fondu: ČR – SOA v Litoměřicích

Věra Hladíková

Ústí nad Labem 2009

OKRESNÍ (JEDNOTNÝ) NÁRODNÍ VÝBOR ÚSTÍ NAD LABEM

Časový rozsah:	(1930) 1945 – 1986 (1993)
Inventární jednotky:	7628
Evidenční jednotky:	(84 knih, 32 podacích deníků 1566 kartonů, 1 fascikl, 1 fotoalbum)
Rozsah:	174,39 bm
Stav ke dni:	7. 2. 2011
Fond uspořádala:	PhDr. Věra Hladíková
Inventář schválil:	PhDr. Marek Poloncarz
Počet stran	XXXIV + 343 stran

OBSAH

Úvod

A – Vývoj ONV Ústí nad Labem	IX
1. Územně správní členění okresu Ústí nad Labem v letech 1945 – 1986.....	IX
2. Dějiny ONV Ústí nad Labem	XIV
<i>Revoluční národní výbor Ústí nad Labem</i>	XIII
<i>Okresní národní výbor Ústí nad Labem</i>	XIII
<i>Okresní správní komise Ústí nad Labem</i>	XIV
<i>Okresní národní výbor Ústí nad Labem</i>	XV
<i>Jednotný národní výbor Ústí nad Labem</i>	XVII
<i>Okresní národní výbor Ústí nad Labem</i>	XIX
Předsedové ONV (OSK, JNV) Ústí nad Labem v letech 1945–1990	XXIII
B – Vývoj a dějiny fondu	XXIV
1. Spisová služba u ONV Ústí nad Labem	XXIV
2. Přejímání archiválií	XXVI
3. Zpracování archiválií	XXVII
4. Ztráty před převzetím do archivu	XXVI
C – Archivní charakteristika fondu	XXVIII
1. Časový rozsah.....	XXVIII
2. Zachovalost.....	XXVIII
3. Pořádání fondu.....	XXVIII
4. Skartace	XXIX
5. Archivní struktura fondu	XXIX
D – Rozbor obsahu fondu	XXX
E – Protokolární záznam o vypracování inventáře	XXXI
Tabulka změn ve fondu ONV (JNV) Ústí nad Labem 1945 – 1986.....	XXXI
Schvalovací doložka.....	XXXI
Seznam zkratk	XXXII

Inventář

I. Okresní národní výbor Ústí nad Labem 1945 – 1949	1
Knihy.....	1
a) evidenční.....	1
Spisy	1
I. Komunální referát	1
1. orgány ONV (OSK)	1
a) zápisy ze zasedání pléna	1
b) zápisy ze zasedání rady.....	1
c) zápisy ze zasedání předsednictva.....	1
d) zápisy z pololetních sjezdů národních výborů okresu Ústí nad Labem.....	1
e) zápisy ze schůzí a materiály komisí a poradních sborů	2
2. politické záležitosti	9
3. organizace a řízení ONV.....	12

4. organizace a řízení podřízených MNV	14
5. volby	16
II. Bezpečnostní (vnitřní) referát	16
1. vnitřní organizace bezpečnostního referátu	16
2. územní změny a změny názvů obcí	16
3. agenda bezpečnostního referenta	17
4. záležitosti německého obyvatelstva	17
5. Židé	21
6. záležitosti cikánského obyvatelstva	22
7. policejní a trestní záležitosti	22
8. reemigranti, repatrianti, cizinci	31
9. vojenské záležitosti	31
10. zbraně, munice, výbušniny	32
11. státní hranice, pasy	33
12. civilní ochrana, požární ochrana	33
13. domovské právo, evidence obyvatel a matriky	33
14. spisová služba	34
15. justiční agenda	34
16. vězni a věznice	34
17. pohřebnictví	35
18. povolování zábav a kulturních akcí	35
19. shromažďovací a spolková agenda	35
20. statistika	37
III. Referát pro konfiskace, byty, válečné škody a odsun Němců	38
1. konfiskace majetku	38
2. bytové záležitosti	41
3. odsun Němců	41
IV. Kulturní a školský referát	45
1. organizace a činnost kulturního referátu	45
2. školské záležitosti	46
3. tělovýchova	47
4. tisk	47
5. rozhlas, místní rozhlas	48
6. církevní agenda	48
V. Referát pracovních sil	49
VI. Referát zdravotnictví a sociálních věcí	49
1. organizace a činnost referátu	49
2. Masarykova nemocnice	50
3. sociální záležitosti	50
VII. Finanční referát	51
1. finanční agenda	51
2. majetkoprávní agenda	53
VIII. Referát pro průmysl a živnosti	57
1. průmyslové podniky	57
2. dolování uhlí	58
3. místní hospodářství	58
4. živnostenská agenda	58

IX. Referát dopravy	59
X. Stavební a plánovací referát.....	60
XI. Zemědělský referát	61
XII. Družstevní referát.....	62
XIII. Zásobovací referát	62
Odborová organizace při OSK, ONV	63
Různé	63
Správa národního majetku Ústí nad Labem	64
Internální středisko (tábor) Ústí nad Labem	81
II. Jednotný národní výbor Ústí nad Labem 1949 – 1954	93
I. Referát pro všeobecné vnitřní věci.....	93
1. orgány JNV	93
a) zápisy ze zasedání pléna	93
b) zápisy ze zasedání rady.....	93
c) zápisy ze schůzí a materiály komisí a poradních sborů	93
2. politické záležitosti	95
3. organizace a řízení JNV	96
4. organizace a řízení podřízených MNV	97
5. vnitřní věci JNV	97
II. Plánovací referát	101
III. Bezpečnostní referát	101
IV. Referát školství, osvěty a tělesné výchovy.....	103
1. školské záležitosti	103
2. kultura a osvěta	104
3. církevní oddělení.....	105
4. sport a tělovýchova	108
V. Referát práce a sociální péče	108
1. pracovní síly.....	108
2. sociální péče.....	108
3. zdravotnictví	109
VI. Finanční referát.....	111
1. finanční agenda	111
2. majetkoprávní agenda	111
3. různé.....	118
VII. Hospodářský referát	119
1. organizace a řízení komunálních podniků	119
2. státní podniky.....	122
3. dolování uhlí a těžba nerostů	123
4. živnosti.....	123
5. družstva	123
VIII. Zemědělský referát	124
1. státní statky a jednotná zemědělská družstva.....	124
2. veterinární agenda.....	125

3. životní prostředí	125
4. vodohospodářské záležitosti	125
5. myslivost.....	125
IX. Referát pro vnitřní obchod a výživu.....	126
1. maloobchodní síť	126
2. veřejné stravování	126
X. Technický referát	126
1. vnitřní organizace technického referátu.....	126
2. agenda stavebního úřadu.....	127
3. územní plánování	129
4. doprava.....	129
5. dodávky energií.....	129
Závodní organizace ROH při JNV	129
III. Okresní národní výbor Ústí nad Labem 1954 – 1986.....	130
I. Organizační odbor	130
1. orgány ONV	130
a) zápisy ze zasedání pléna	130
b) zápisy ze zasedání rady.....	132
c) zápisy z jednání konference národních výborů.....	142
d) zápisy ze schůzí komisí a poradních orgánů ONV	143
2. uvolnění funkcionáři	149
3. politické záležitosti	149
4. organizační činnost	155
II. Odbor kádrové a personální práce	156
III. Odbor vnitřních věcí.....	157
1. organizace činnosti odboru	157
2. organizace voleb	158
3. státní hranice, zakázané hraniční pásmo.....	160
4. územně správní členění okresu, úřední názvy	160
5. bezpečnostní záležitosti	161
6. záležitosti Romů	163
7. národnostní menšiny	164
8. soudní záležitosti.....	164
9. vojenské záležitosti	164
10. civilní a požární ochrana.....	165
11. matriční záležitosti.....	165
12. okresní archiv a spisová služba.....	165
13. agenda spolků	166
14. statistika a sčítání lidu.....	170
15. osidlování pohraničí.....	170
IV. Plánovací odbor	171
V. Odbor pracovních sil.....	171
VI. Finanční odbor.....	171
1. finanční a ekonomická agenda.....	171
2. majetkoprávní agenda	173
VII. Výbor lidové kontroly.....	176

VIII. Odbor školství.....	177
IX. Odbor kultury (Kulturní správa ONV).....	179
1. organizace a řízení odboru.....	179
2. organizace a řízení kulturně výchovné činnosti v okrese Ústí nad Labem.....	179
3. Okresní vlastivědné muzeum.....	183
4. památková péče.....	183
5. agenda církevního tajemníka.....	185
6. sport a tělovýchova.....	185
X. Odbor sociálních věcí a zdravotnictví.....	185
1. agenda sociálních věcí.....	185
2. agenda zdravotnictví.....	186
3. hygienické záležitosti.....	187
4. veterinární agenda.....	187
5. zdravotnická zařízení.....	187
XI. Odbor vodního a lesního hospodářství a zemědělství.....	188
1. organizace a řízení odboru.....	188
2. zemědělství.....	188
3. životní prostředí.....	191
3. vodohospodářská agenda.....	193
4. půdní fond.....	195
5. myslivost a rybářství.....	195
XII. Odbor obchodu a cestovního ruchu.....	195
XIII. Odbor místního hospodářství.....	197
1. organizace a řízení oboru.....	197
2. organizace a řízení místního hospodářství v okrese Ústí nad Labem.....	197
3. komunální podniky.....	197
4. výrobní družstva.....	199
5. bytové hospodářství.....	199
6. živnosti.....	200
7. správa hřbitovů a pohřebnictví.....	200
XIV. Odbor dopravy.....	200
XV. Odbor výstavby a územního plánu.....	202
1. organizace a řízení odboru.....	202
2. územní plánování.....	202
3. jednotlivé stavební akce.....	204
4. těžba uhlí a nerostů.....	205
XVI. Zvláštní oddělení.....	208
Závodní organizace ROH při ONV.....	208
Státní občanství 1945 – 1986.....	209
Knihy.....	209
a) evidenční.....	209
Spisy.....	209
Normálie.....	216
I. (1931) 1945 – 1949 (1952).....	216
Okresní národní výbor (správní komise) v Ústí nad Labem.....	216

Normálie jiných vydavatelů.....	217
II. 1949 – 1954.....	221
III. 1954 – 1985	222

Pomocný aparát inventáře

I. Katalog normálií.....	223
II. Rejstřík osobních spisů internovaných v Internačním středisku Ústí nad Labem (inv. č. 2198).....	313

Úvod

A – Vývoj ONV Ústí nad Labem

1. Územně správní členění okresu Ústí nad Labem v letech 1945 – 1986

Okres Ústí nad Labem, rozkládající se na ploše 35 567 ha se skládal ze dvou soudních okresů: soudního okresu Chabařovice (16 307 ha, 34 obcí) a soudního okresu Ústí nad Labem (19 260 ha, 54 obcí). Rozdělení obcí podle příslušnosti k soudnímu okresu více méně odpovídalo stavu podle územně správní reformy z roku 1850 i systému k 29. září 1938. V květnu 1945 spadalo do působnosti nově vytvořeného okresního správního orgánu 88 obcí, ve kterých žilo v prosinci 1945 celkem 112 034 obyvatel. V květnu roku 1947 žilo na okrese 87 712 obyvatel.

Okres Ústí nad Labem prodělal v průběhu následujících let řadu územně správních změn. Ty souvisely jednak s centralistickými snahami státu uzpůsobit správní struktury řízené ekonomice, jednak se specifickými podmínkami příhraničního okresu, jehož život byl nejdříve ovlivněn odsunem původního německého obyvatelstva, následným přílivem a poté pokračujícím úbytkem osídlení a v neposlední řadě vzrůstající důlní těžbou.

Územně správní struktura okresu Ústí nad Labem se poprvé změnila v rámci reformy v roce 1949 (vládní nařízení z 18. 1. 1949 o územní organizaci okresů v českých zemích). V souvislosti se zřízením krajů se území dosavadních okresů přizpůsobila krajským hranicím. Od 1. února 1949 přešly z okresu Litoměřice do okresu Ústí nad Labem obce Pohoří, Proboštov, Suletice, Tašov, Zálezly (pozdější Horní Zálezly), Radejčín a z okresu Ústí nad Labem přešly do okresu Teplice obce Bohosudov – Nové Modlany, Habartice, Maršov, Modlany, Soběchleby a Unčín.

Nemožnost soukromého podnikání, částečně podhorský charakter oblastí a nefunkční jednotná zemědělská družstva zapříčinily nedostatek pracovních příležitostí. K tomu přibyla nízká vybavenost venkova službami, špatná úroveň bydlení. Pohraniční ústecký venkov se vyliďňoval a tak se zhoršovala kvalita bydlení ještě více. V důsledku velkého úbytku obyvatelstva zanikla v prvním desetiletí po válce řada obcí. Staly se osadami, později již jen místními částmi obcí. Nízký počet obyvatel obcí neumožňoval sestavit místní národní výbor. Do roku 1957 zanikly až dosud samostatné obce Budov, Knínice, Liboňov, Lužec, Malé Chvojno, Mašovice, Moravany, Němčí, Neštědice, Podhoří, Pohoří, Střížovice, Šachov, Vítín, Žďár (v roce 1960 Žďár svou samostatnost opět obnovil, aby ji v roce 1976 znovu pozbyl).

Jedinými výjimkami v trendu zániku obcí se staly Hostovice a Stříbrníky a o něco později Olešnice. Vládním nařízením z 19. 12. 1950 byly znovu vytvořeny oddělením svého území z katastru města Ústí nad Labem samostatné obce Hostovice a Stříbrníky integrované nacistickou správou města 1. 5. 1939 v rámci vytvoření tzv. Gross-Aussig. Nařízení nabylo účinnosti od 1. 1. 1951. Samostatná obec Olešnice vznikla odloučením od obce Valtířov, podle vyhlášky ministerstva vnitra z 25. 4. 1952 (zákon č. 16/1952 Sb.).

Zákon č. 36/1960 Sb. stanovil, že okresní národní výbory v zájmu dalšího „rozvoje zemědělské výroby a hospodářské a kulturní výstavby“ mohou vytvořit, zrušit nebo sloučit obce

ve své územní kompetenci nebo provést jinou změnu jejich území. Podmínkou byl souhlas občanů a místních národních výborů dotčených obcí. Následující územní reforma provedená k 1. červenci 1960 změnila hranice okresu tak, že do ústeckého okresu přešly z hospodářských, dopravních, správních, školních a poštovních důvodů z okresu Děčín obce Libouchec a Tisá spolu s osadou Rájec a osada obce Sněžník Ostrov. Obec Sněžník zůstala v okrese Děčín. Zároveň byla od obce Český Bukov oddělena osada Poustka a integrována k obci Dobkovice v okrese Děčín. Obdobná změna proběhla na hranici okresu Litoměřice, když do ústeckého okresu přišla obec Čeřeniště s osadou Babiny I, obec Homole s osadami Babiny II s Bláhovem a Liškovem, Byňov, Haslice, Doubravice, Lhota pod Pannou, Nová Ves u Pláně, obec Rýdeč s osadou Řetouň, obec Sebzín s osadou Církvice a obec Týniště, která přiřčením do okresu Ústí nad Labem ztratila samostatnost a stala se osadou obce Zubrnice.

Novému územnímu uspořádání předcházely změny v územní reorganizaci JZD, které se slučovaly z důvodů neefektivního hospodaření v malých JZD. Údajně větší výrobní celky měly vytvořit lepší předpoklady k vyšší zemědělské výrobě. Do období let 1960 – 1964 spadá proto řada integračních změn, schválených plenárním zasedáním ONV Ústí nad Labem. Konkrétní integrační změny jsou podrobně vypsány v úvodech inventářů jednotlivých místních národních výborů. Růst krajského města při výstavbě okrajových sídlišť vedl k rozšiřování městského katastru a k pohlcení sousedních obcí městem, jednalo se o obec Všebořice a obec Stříbrníky s osadou Dobětice.

Nový integrační proces, který postihl i vývoj územní struktury okresu, probíhal v 70. letech v souvislosti s důlní činností a dotkl se pochopitelně i zemědělských obcí. Přímo v důsledku důlní činnosti zanikly v roce 1976 obce Tuchomyšl a Lochočice s osadou Otovice a v roce 1981 obec Vyklice. V 70. letech 20. století dochází k prvnímu vytváření střediskových obcí seskupováním obcí se společným národním výborem. Tato tendence se mimo jiné projevila u Chlumce se Stradovem, Chuderova s Lipovou, Malečova s Rýdečí a Tašovem, Řehlovic s Lochočicemi ještě před jejich likvidací.

Celostátní trend integrovat menší obce do větších správních celků a vytvářet střediskové obce obklopené řadou částí zasáhl do struktury okresu Ústí nad Labem velmi podstatně. Po integraci, která byla plenárním zasedáním ONV schválena dne 26. června 1980 s platností od 1. července 1980 měl okres Ústí nad Labem pouze 14 obcí. Integrace se týkala 26 až dosud působících národních výborů.

K 1. 7. 1981 se sloučily obce:

1) Brná nad Labem, Habrovice, Hostovice, Koštov, Sebzín, Skorotice, Svádov, Ústí nad Labem, Vaňov a z obce Malečov část obce Kojetice – pro tento celek byl ustanoven název **Ústí nad Labem**. Obec Ústí nad Labem mělo po integraci v r. 1980 tyto části obce s názvy – Bánov, Brná nad Labem, Bukov, Církvice, Habrovice, Hostovice, Klíše, Kojetice, Koštov, Krásné Březno, Olešnice, Olšinky, Předlice, Sebzín, Skorotice, Strážky, Střekov, Svádov, Trmice, Vaňov, Všebořice, Újezd, Ústí nad Labem. Obyvatelé obce Božtěšice integraci pod Ústí nad Labem odmítali. Po politickém nátlaku s ní souhlasili, což schválilo plenární zasedání ONV 22. 12. 1980 s platností od 1. 1. 1981 jako pro jiné obce

2) Hrbovice, Chabařovice, Přestanov, Roudníky, Vyklice – pro tento celek byl stanoven název **Chabařovice**. Obec Chabařovice měla po integraci tyto části obce s názvy: Hrbovice, Chabařovice, Přestanov, Roudníky, Vyklice

3), Mojžíř, Neštěmice a Ryjice – pro tento celek byl stanoven název **Neštěmice**. Obec Neštěmice měla po integraci tyto části obce s názvy: Mojžíř, Neštěmice, Ryjice

4) Chlumeck u Chabařovic, Žandov – pro tento celek byl stanoven název **Chlumeck u Chabařovic**. Obec Chlumeck u Chabařovic měla po integraci tyto části obce s názvy: Chlumeck, Strádov, Žandov

5) Libouchec, Luční Chvojno, Velké Chvojno – pro tento celek byl stanoven název **Libouchec**. Obec Libouchec měla po integraci tyto části obce s názvy: Arnultovice, Čermná, Knínice, Libouchec, Luční Chvojno, Malé Chvojno, Mnichov, Velké Chvojno, Žďár, Žďárek

6) V letech 1975–1976 byly sloučeny obce Malečov, Rýdeč, Tašov v obec pro kterou se stanovil název **Malečov**. V roce 1980 část obce Kojetice z obce Malečov byla přičleněna jako část obce k obci Ústí nad Labem (a zanikl Společný MNV pro obce Malečov, Rýdeč a Tašov se sídlem v Malečově), zároveň byly zrušeny části obce Němčí, Řetouň, Babiny I v obci Malečov, neboť přirozeným úbytkem obyvatel ztratily charakter části obce. Obec Malečov měla po integraci v r. 1980 (a předchozích) tyto části obce s názvy: Březí, Čerěníš, Horní Zálezly, Malečov, Pohoří, Proboštov, Rýdeč, Tašov

7) Petrovice u Chabařovic, Krásný Les v obec, pro kterou byl stanoven název **Petrovice u Chabařovic**. Zároveň byla zrušena část obce Adolfov v obci Krásný Les neboť přirozeným úbytkem obyvatel ztratila charakter části obce. Obec Petrovice měla po integraci v r. 1980 tyto části obce s názvy: Krásný Les, Petrovice u Chabařovic

8) Dubice, Habrovany, Řehlovice, Stadice a Stebno v obec, pro kterou byl stanoven název **Řehlovice**. Obec Řehlovice měla po integraci v r. 1980 tyto části obce s názvy: Brozánky, Dubice, Habří, Habrovany, Hliňany, Chvalov, Milbohov, Moravany, Podlešín, Radejčín, Řehlovice, Stadice, Stebno, Suchá

9) Homole, Malé Březno, Valtířov, Velké Březno, Zubrnice v obec, pro kterou byl stanoven název **Velké Březno**. Byla zrušena část obce Varta v obci Velké Březno, část obce Babiny II v obci Homole, část obce Přerov v obci Malé Březno neboť přirozeným úbytkem obyvatel ztratily charakter části obce. Obec Velké Březno měla po integraci v r. 1980 tyto části obce s názvy: Byňov, Homole, Leština, Lhota pod Pannou, Malé Březno, Nová Ves u Pláně, Suletice, Týniště, Valtířov, Velké Březno, Zubrnice

10) V obci Povrly byly zrušeny části obce Blansko, Český Bukov, Lužec, Lysá, Maškovice, Mašovice, Šachov neboť přirozeným úbytkem obyvatel ztratily charakter části obce. Obec **Povrly** měla po integraci 1980 tyto části obce s názvy: Mírkov, Neštědice, Roztoky, Povrly, Slavošov

11) V obci Chuderov byla zrušena část obce Sovolusky, protože přirozeným úbytkem obyvatel ztratila charakter části obce. Obec **Chuderov** měla po integraci v r. 1980 tyto části obce s názvy: Chuderov, Chuderovec, Libov, Lipová, Radešín, Žežice

12) V obci Tisá byly zrušeny části obce Antonínov, Rájec, Ostrov neboť přirozeným úbytkem obyvatel ztratily charakter obce. Obec **Tisá** měla nyní jen jednu část obce – Tisá.

13) Obec **Dolní Zálezly** – má pouze část obce Dolní Zálezly

14) Obec **Telnice** – má části obce Liboňov, Telnice, Varvažov

K dalším územním změnám došlo v roce 1986. Jejich cílem bylo vytvořit územní celek města Ústí nad Labem s počtem obyvatel přesahujícím sto tisíc.

Již po reformách v roce 1980 mělo správní území města Ústí nad Labem 23 částí a jeho počet obyvatel překročil hranici 80 000. O pět let později v rámci okresu, rozkládajícím se na 402 km čtverečních s cca 117 000 obyvateli, žilo přes 91 000 na území města Ústí nad Labem. Ostatní obyvatelé sídlili ve 2 městech, 3 střediskových obcích a v dalších 8 obcích. Přitom i ostatní části okresu byly více méně napojeny na město Ústí nad Labem pracovními příležitostmi a uspokojováním potřeb zejména ve službách, zásobování, zdravotní péči, v kultuře atd. Z ekonomického a společenského hlediska bylo město Ústí nad Labem centrem okresu. Navíc rostoucí zájmy energetiků měnily charakter a význam západní části okresu výstavbou uhelného velkolomu Chabařovice – v blízkém výhledu se plánovala úplná likvidace města Chabařovice a zároveň v obci Chlumeck se stavěla nová sídliště včetně občanské vybavenosti a počítalo se se stavebním rozvojem části okresu ve směru Ústí nad Labem – Chlumeck. Chyběl již jen krůček k tomu, aby město dosáhlo 100 000 hranice obyvatelstva a mohlo být zařazeno do kategorie velkoměst. Tato kategorie přinášela vyšší příjmy městu ze státní pokladny.

V souladu s těmito požadavky byly sloučeny obce Ústí nad Labem, Chlumeck, Chabařovice a Neštěmice v jeden územní celek. Slučované obce včetně jejich částí se staly částmi nově vzniklé obce s názvem Ústí nad Labem. Tím počet občanů města vzrostl k 1. 1. 1986 asi na 106 000. Další územní změna spočívala ve zrušení místní části obce Chabařovice, a to Vyklice. Zanikla v důsledku důlní těžby. V poslední řadě byla zrušena část obce Ústí nad Labem – Bánov a přičleněna jako místní část k části obce Strážky. Obec Ústí n. L. měla po integraci tyto části obce s názvy: Božtěšice, Brná nad Labem, Bukov, Církvice, Habrovice, Hostovice, Klíše, Kojetice, Koštov, Krásné Březno, Olešnice, Olšinky, Předlice, Sebusín, Skorotice, Strážky, Střekov, Svádov, Trmice, Újezd, Ústí nad Labem, Vaňov, Všebořice, Hrbovice, Chabařovice, Přestanov, Roudníky, Chlumeck, Stradov, Žandov, Mojžíř, Neštěmice, Ryjice.

Samostatnými obcemi zůstaly Petrovice, Tisá, Libouchec, Telnice, Dolní Zálezly, Malečov, Velké Březno, Zubrnice, Řehlovice.

Vytvoření statutárního města Ústí nad Labem k 1. 7. 1986 provázela i správní reforma při níž zanikl ONV Ústí nad Labem.

Následující územní vývoj okresu po roce 1990 není předmětem tohoto úvodu.

2. Dějiny ONV Ústí nad Labem

Národní výbory se staly novou formou státní a veřejné správy v poválečném Československu. Staly se orgány veřejné správy, ale představovaly i důležitou součást propagandy režimu budovaného v Československu po květnu 1945.

Vznik, existence a působnost národních výborů, které měly být jak zastupitelskými orgány, tak orgány veřejné správy ve všech jejich oborech, byl politickou koncepcí moskevského vedení KSČ. Tuto komunistickou koncepci nakonec přijala i londýnská emigrace. Právním podkladem pro vznik národních výborů byl dekret prezidenta republiky č. 18 ze 4. 12. 1944 o národních výborech a prozatímním národním shromáždění a Košický vládní program z 5. 4. 1945. Na ústavní dekret navázalo vládní nařízení z 5. 5. 1945 č. 4 Sb. o volbě a pravomoci NV, částečně pozměněné vládním nařízením ze 7. 8. 1945 č. 44 Sb., v němž byl blíže vymezen rozsah působnosti národních výborů.

Revoluční národní výbor Ústí nad Labem

Vlastním předchůdcem prvního ONV v Ústí nad Labem byl revoluční národní výbor, který vznikl ve dnech osvobození, 7. resp. 8. května 1945 a vykonával správu města i okresu až do 16. 5. 1945, pod předsednictvím Františka Hájka. Tomuto vedení města se postupně podřizovaly i ostatní národní výbory, vzniklé v sousedních obcích. Nejdůležitější náplní činnosti v prvních dnech existence výboru bylo převzetí městského úřadu a správy města od německého starosty Tschermaka, převzetí politické správy okresu od okresního vedoucího NSDAP Rudolfa Schittenhelma, zajištění zásobování obyvatelstva a uchování klidu a pořádku. Členové RNV neměli ještě přesně stanovené resorty práce, pouze v některých oborech činnosti docházelo postupně ke specializaci. Agenda nového orgánu se rozrůstala a specializovala a nebylo již únosné, aby okres a město spravoval jeden národní výbor.

Proto byl 16. 5. 1945 pro správu města vytvořen místní národní výbor a zbylou agendu RNV převzal okresní národní výbor, který se stal nadřazeným orgánem MNV. Prvním předsedou byl František Hájek, v zápisech ze schůzí ONV Ústí nad Labem, dochovaných od 8. 6. 1945, je uváděn již Oldřich Kohout.

Okresní národní výbor Ústí nad Labem

Práce nového ONV byla velice složitá. Pouze v menším počtu obcí okresu fungoval národní výbor, v obcích s výlučně německým obyvatelstvem bylo zapotřebí jmenovat správní komisaře (pověřence), správní komise byla dosazována na návrh nejbližšího MNV, v pohraničních obcích se správy ujímali členové finanční stráže. Celou složitost umocňovala ještě nečinnost poštovních úřadů, ONV nedostával včas příkazy shora a jeho oběžníky zase vůbec nepřicházely do venkovských obcí. Prvořadým personálním úkolem při tvoření nové správy byl požadavek národnostní, na žádném národním výboru nesměli být Němci. Kromě organizačně správních otázek, řešil ONV především otázky státního občanství a národní spolehlivosti, zásobování

a s tím související obsazování podniků národní správou, pohybu ruských vojsk a některých částí naší armády. Mimo jiné byl neustále ve spojení s ruským posádkovým velitelstvím, kterému podával jednak zprávy o ještě se vyskytujících Vlasovcích, jednak o veškerých veřejných schůzích.

Okresní správní komise Ústí nad Labem

S postupnou konsolidací poměrů v rámci celé ČSR se začínalo prosazovat centrální vedení státu. Platnost dekretů a nařízení se rozšířila i v pohraniční oblasti bývalých Sudet, kde byla situace zcela odlišná, než ve vlastním vnitrozemí. Začátkem června byly i na Ústecku prosazeny zásady vládního nařízení z 5. 5. 1945 o volbě a pravomoci NV a na něho navazující směrnice ministerstva vnitra pro místní a okresní národní výbory, která byla schválena 19. 5. 1945. Podle těchto norem se v okresech s většinou státně nespolehlivého obyvatelstva pověřuje dočasnou správou okresu okresní správní komise, kterou jmenuje MV. Pravomoc těchto správních komisí byla stanovena v rámci předválečných okresních úřadů, tj. převzaly působnost bývalých okresních úřadů, okresních hejtmanství a okresních zastupitelstev.

Ačkoliv ONV vznikl v Ústí nad Labem spontánně a měl řádně zvolené členy a předsedu Oldřicha Kohouta (KSČ), došlo ke kuriózní situaci. Vedení komunistické strany potřebovalo dosadit do vedení ONV Marii Vobeckou, předválečnou komunistickou poslankyni. Zároveň ale nebylo možné odvolat řádně zvoleného předsedu Kohouta. Ministerstvo vnitra proto řádně ustanovený ONV Ústí nad Labem zrušilo a nařídilo vznik okresní správní komise. Formálním zdůvodněním byl nižší počet českého obyvatelstva okresu, který tehdy ještě nedosahoval 25%. O politickém pozadí zániku prvního ONV svědčí i skutečnost, že nedošlo k rozpuštění obdobně ustanoveného MNV Ústí nad Labem. Oldřich Kohout nesl rozpuštění ONV jako osobní křivdu a přestal se v lidové správě angažovat.

Okresní správní komise v Ústí nad Labem byla ustavena 18. 6. 1945, na ustavující schůzi zvolila za předsedkyni Marii Vobeckou, prvního místopředsedu Jana Nevečeřala a druhého místopředsedu Emanuela Hoffmanna. Dvanáctičlenná OSK vykonávala svou působnost kromě plenárních zasedání složkami, jimiž byly předsednictvo OSK (2 náměstkové), předseda a členové OSK jako referenti. Poradním sborem OSK byli zástupci státně spolehlivého obyvatelstva. Aparát OSK tvořili zaměstnanci, zpočátku to byli povětšinou němečtí úředníci (z bývalého landrátu a městského úřadu). Ti byli postupně nahrazeni českými úředníky z řad nových osídlenců, 27. června 1945 je z celkového počtu 89 zaměstnanců 66 Čechů a 23 Němců.

OSK v Ústí nad Labem začala fakticky fungovat až 21. 6. 1945, kdy Marie Vobecká přijala slib členů OSK. Sama jej složila o den dříve, 20. 6. 1945 do rukou místopředsedy Zemského národního výboru Schaffra. Členové OSK byli zároveň vedoucí referátů, na ustavující schůzi 18. 6. 1945 bylo zřízeno 9 referátů: referát osídlovací (včetně zemědělství), policejní, peněžnictví (měna, finance, cenové záležitosti), školství, sociální péče (zdravotnictví, ústavy, podpory), komunální (ustanovování správních komisí, schvalování MNV, dozor nad obcemi), propagační (kultura, divadlo, tisk, rozhlas, tělovýchova, odgermanizování), technický (doprava, stavebnictví, kontingenty, bytové věci, hospodářství), vyživovací a zásobovací. OSK svou působnost

vykonávala do dne nových voleb 30. 9. 1945, označení OSK má ještě protokol z posledního zasedání ze dne 26. 10. 1945. K nejnaléhavějším úkolům OSK patřilo řešení otázky odsunu německého obyvatelstva, řešení majetkových záležitostí po odsunutých a nové osídlování pohraničí, státoobčanské záležitosti a v neposlední řadě i řešení důsledků katastrofálního výbuchu v Krásném Březně. Sídlo OSK se původně nacházelo v budově Uhelného syndikátu, od konce června již zasedala v budově spořitelny na dnešním Mírovém náměstí. Zde působily i pozdější ONV až do června 1986.

Okresní národní výbor Ústí nad Labem

30. září 1945 se konala volba nového ONV Ústí nad Labem, která byla schválena výnosem ZNV 8. 10. 1945 č. KV – 35. Ustavující schůze ONV se potom konala 3. 11. 1945 v Národním domě. Složením slibu členů ONV, provedenou volbou předsednictva a rady byl ONV Ústí nad Labem ustanoven a tím končila svou činnost okresní správní komise. ONV se skládal ze 36 členů a 36 náhradníků. Předsednictvo tvořili předseda (jednohlasně zvolena Marie Vobecká) a tři náměstkové, Jan Nevečeřal, Emanuel Hoffmann a Petr Krejčí. Zvolenými členy rady byli: Jan Tvrzník, Josef Nápravník, Josef Šrámek, Jan Loučka, Ing. Oldřich Hošek, Jan Staněk, Bohuslav Mudroch a Josef Balzer. Zároveň bylo ustanoveno 15 komisí. Protože člen rady měl být zároveň referentem a komisí bylo zvoleno více, než členů rady, byli ještě zvoleni čtyři členové ONV jako referenti, a to František Zajíček, Josef Mytina, Vilém Bürgl a František Opl. Vedoucí referent stál v čele referátu, v zápisech ONV je uváděn termín komise (komise bezpečnostní, zemědělská, průmyslová, obchodní, komunální, školská, dopravní, sociálně zdravotní, finanční, zásobovací, správa národního majetku, technicko-stavební, osídlovací, vyšetřovací a pracovní povinnost, komise pro válečné škody). Jednotlivé politické strany si potom rozdělily místa členů v komisích na základě paritního zastoupení, v každé byli 2 lidovci, 2 sociální demokraté, 2 národní socialisté a 2 komunisté.

Protože zatím nebyl vypracován jednací řád, jednotliví referenti byli zmocněni radou ONV (9. 11. 1945) rozhodovat samostatně ve svém referátu. Věci zásadního rázu projednávali společně s předsedou ONV. Ponechávalo se členům rady i referentům, aby sami posoudili, které věci mohou vyřizovat na vlastní odpovědnost a které přesahují rámec jejich zodpovědnosti (zejména pokud se jednalo o záležitosti politického charakteru). 8. května 1946 na slavnostní schůzi, konané u příležitosti osvobození, na které se sešli zástupci nynějších i revolučních místních národních výborů, bývalí členové revolučního NV a OSK a současného ONV, bylo přijato programové prohlášení ONV. Všechny zúčastněné síly, strany i jednotlivci se tímto prohlášením přihlásili k loajální spolupráci v ONV, ke společné práci bez ohledu na mocenské rozvrstvení pozic podle stran. Pro prvořadý úkol, “pracovat pro lepší a šťastnější život v rodném pohraničí”, si všichni rovnocenní partneři vytyčili úkol vybudovat národnostně a mravně jednotný okres, odborně kvalifikovaní osídlenci měli být solidní základnou pro rozvoj zemědělství, průmyslu, řemesel a obchodu. Stěžejním požadavkem pro splnění těchto cílů bylo vyřešení odsunu Němců a okamžité provádění konfiskačního a přidělového řízení.

Další změnu do vývoje ONV přinesly volby do ústavodárného Národního shromáždění, které se konaly 26. 5. 1946. Skončilo tak paritní zastoupení jednotlivých politických stran v ONV. Na základě výsledků voleb, podle vládního nařízení z 27. 5. 1946 č. 120 a směrnice ministerstva vnitra z 13. 6. 1946 o ustanovení obnovených národních výborů, se sešla 3. července 1946 ustavující schůze ONV. Z voleb vzešla vítězně KSČ, sociální demokracie, národní socialisté a lidovci vytvořili sdružení stran. 36 křesel v zastupitelstvu bylo rozděleno následovně: KSČ získala 20 mandátů, post předsedy (Marie Vobecká), II. místopředsedy (dr. Ferdinand Prchala) a III. místopředsedy (Antonín Týc). Sdružení stran obsadilo místo I. místopředsedy (Alois Jůza) a jednotlivě potom 7 míst Československá strana sociálně demokratická, 2 mandáty Československá strana lidová a 7 mandátů Československá strana národně socialistická. Následným zvolením 8 členné rady a ustanovením referátů a komisí končila působnost dosavadního ONV a všech jeho složek. V čele 7 referátů stáli komunisté (bezpečnostní – J. Klicpera, průmyslový a živnostenský – L. Klepš, poté Š. Kytka, zemědělský – O. Eger, správa národního majetku, válečné škody a osidlovací – R. Mikan, osvětový a tělovýchova – A. Týc, sociální a zdravotní – dr. F. Prchala, družstevní – M. Vobecká). Sdružené strany obsadily svými předsedy 5 referátů (zásobovací – A. Jůza, komunální – J. Loučka, dopravní – J. Staněk, silniční správa a technika – J. Nevečeřal, finanční – P. Krejčí). Pro jednotlivé referáty byly jako součást aparátu ONV schváleny komise, v jejich složení docházelo k častým personálním změnám, nové komise se dodatečně zřizovaly. Významnou roli sehrála trestní nalézací komise, trestní hospodářská a vyšetřující komise a evakuační komise. 2. srpna 1946 byla ustanovena komise pro stanovení českých názvů obcí, usedlostí a jiných míst, ta se 3. září 1946 změnila na komisi pro očištění českého jazyka a za účasti odborníků pracovala na odgermanizování názvů i jmen osob, míst apod.

Jeden z předních úkolů poválečného ONV – odsun německého obyvatelstva, byl dořešen v říjnu roku 1946, kdy odjížděly poslední evakuační vlaky s Němci. Jménem stran Národní fronty plénium ONV se usneslo a zaslalo vládě a prezidentu republiky telegramy u příležitosti posledního odsunu Němců s ujištěním, „že se všichni poctivě vynasnažíme, abychom usilovnou prací splnili v rámci dvouletého plánu vše, co od nás očekáváte“ (plénium ONV, 30. 10. 1946, s. 128). V průběhu listopadu bylo ještě 800 osob odsunuto, a 6 000 osob bylo zatím vyňato z odsunu. Jednalo se většinou o smíšená manželství, specialisty a jejich rodiny, antifašisty, Němce židovského původu nebo o Němce, kteří měli prozatímní osvědčení o československé státní příslušnosti. Zároveň byly vyčísleny nutné náklady, jež si celá evakuace vyžádala, obnášely až dosud 3,5 mil. Kčs a 23 mil. německých říšských marek.

Počátkem března 1947 odstoupila ze zdravotních důvodů z funkce předsedy ONV Marie Vobecká. Novým předsedou byl 7. 3. 1947 zvolen Štěpán Chalouš. V dalším vývoji docházelo postupně k drobným personálním změnám v obsazení komisí, obměňovaly se kompetence jednotlivých referátů a jejich oddělení. Tak např. oddělení válečných škod bylo převedeno z evakuačního referátu do referátu osidlovacího. Objevovaly se i nové komise, jako komise stavebně technická, mimořádná vyživovací. 9. června 1947 byli aklamací zvoleni tři noví místopředsedové, Alois Jůza (ČSSD), Marcel Vaverka (KSČ) a Jan Loučka (ČSNS).

Do dalšího vývoje činnosti ONV v Ústí nad Labem zasáhl podstatnou měrou politický vývoj v únoru 1948 a po něm. V průběhu únorového převratu se vytvořily okresní akční výbory Národní fronty, které navrhly očistu okresních národních výborů. Oběžníkem ministerstva vnitra z 8. 3. 1948 (č. 15/1948 Věstníku ministerstva vnitra) se stanovilo, že „*národní výbory jakožto lidem volené orgány veřejné správy podléhají stále kontrole lidu .... a že oprávněnými mluvčími vůle československého lidu jsou nyní akční výbory národní fronty...*, proto jsou národní výbory povinny dbát politické vůle lidu, kterou jim akční výbory Národní fronty tlumočí.“ Nastalo období „vyakčňování“, jinými slovy personálních čistek a akční výbory Národní fronty navrhovaly osoby, o něž byl ONV doplněn nebo které ONV opustí. Je zapotřebí ještě doplnit, že strany národně socialistická a lidová byly na okrese rozpuštěny, sociálně demokratická prošla „obrodným procesem“. Komunisté uzurpovali všechny důležité funkce na ONV.

Konkrétně se potom události odrazily ve fungování ONV Ústí nad Labem takto: na přechodnou dobu přešla působnost předsednictva ONV na předsedu ONV a z členství v plénu byli odvoláni – Jan Krejčí, Václav Macek, Alois Jůza, Jan Loučka, Josef Sýkora, František Zajíček, Miloš Bouda, Veronika Čiháková, Jan Nevečeřal, ing. František Racek a náhradníci pléna Josef Balzer, Jaromír Novák, Bohuslav Mudroch, František Firůněk, Žofie Kuželová, Miroslav Kalný, Václav Ševčík, Jaroslav Čeleda, Josef Hlavatý, z členů pléna za sociální demokracii byli odvoláni Ferdinand Karas, Vlad. Machka a Josef Novák. Na místa odvolaných byli okresním akčním výborem Národní fronty navrženi noví členové, takže poměr sil se v plénu ONV rozvrhl takto: 22 křesel obdržela KSČ, 8 sociální demokracie, 3 krajská odborová rada, 3 odborné složky. I když pravomoc předsednictva se stala pouze formální záležitostí, vzhledem k soustředění moci do rukou předsedy, přesto proběhla volba tří místopředsedů (měli fungovat jakožto zástupci v případě zaneprázdnění pana předsedy). Prvním místopředsedou se stal Hubert Hořejš a druhým Marcel Bohdanovič Vaverka. O post třetího místopředsedy svedli úpornou diskusi sociální demokraté s odboráři. Sociální demokraté nakonec od svého kandidáta ustoupili a třetím místopředsedou byl zvolen odborář Petr Sedlák. Výměna se potom odrazila i ve složení členů rady a tím i v čele jednotlivých referátů. Rada poté provedla volbu 25 komisí. S výjimkou zdravotní a školské komise (12 členů) byly všechny sedmičlenné. Podobně proběhla i čistka úřednického aparátu.

22. června 1948 rezignoval na funkci předsedy ONV a člena rady dosavadní předseda Štěpán Chaluš. Zároveň tím padla ale i funkce náměstků a bylo zapotřebí zvolit jak nového předsedu ONV, tak jeho tři místopředsedy. A tak na stejné schůzi, na které došlo k přijetí rezignace, proběhla i volba. Najednou a aklamací byli zvoleni za předsedu ONV František Černý (KSČ), 1. náměstek Hubert Hořejš (KSČ), 2. náměstek Marcel Bohdanovič Vaverka (KSČ) a 3. náměstek Petr Sedlák (krajská odborová rada).

Celkové vítězství KSČ v roce 1948 bylo za vydatné pomoci akčních výborů Národní fronty zajištěno dosazením „prověřených“ osob na důležité pozice v národních výborech, ostatních orgánech správy, podnicích, bankách a ve veškerém řídicím aparátu. Nakonec zbývalo jen zřídit „*výchovný tábor pro šmelináře, povaleče, opilce, šířitele šeptané propagandy a pro všecken ten podvratný element, který ruší náš klidný vývoj politický a hospodářský v našem okrese*“ (plénium

ONV 5. 10. 1948). Bezpečnostní referent Hořejš uvedl, že takovýchto rušitelů klidu a pořádku je takové množství, že nelze odkládat a čekat, až dá vláda k tomu příslušné směrnice.

Podle Ústavy 9. května se národní výbory staly „*zastupitelskými sbory, jimiž svrchovaný lid vykonává státní moc*“. Národní výbory se staly nositeli i vykonavateli státní moci, činnost národních výborů byla postátněna, samospráva fakticky zanikla, od roku 1950 hospodařily s majetkem státu, který jim byl svěřen do správy. Orgány Národní fronty dosazovaly na vedoucí pozice osoby v souladu s OV KSC, volba předsedů ONV a ostatních na dalších 40 let zůstala pouhou formalitou.

Jednotný národní výbor Ústí nad Labem

Zákon č. 280/1948 Sb. zaváděl krajské zřízení a tak nově zcela zásadně zasáhl do struktury národních výborů. Rozhodující a nová je zde zásada „demokratického centralismu“ a zásada dvojí podřízenosti. Podřízenost vertikální znamenala podřízenost národního výboru a jeho složek vyššímu NV a vedle toho podřízenost horizontální přinášela vnitřní podřízenost rady plénu, referentů radě vlastního NV.

Zřízení krajských národních výborů mělo další dopad na vývoj ONV v Ústí nad Labem. Vytvoření krajů si vyžádalo územní reorganizaci správních okresů, protože krajské hranice se nedržely dosavadních hranic soudních a správních okresů – viz předchozí kapitola. Při zavádění krajského zřízení se zároveň realizovala myšlenka zjednodušení a zhospodárnění státní správy tak, že v krajských městech byla spojena okresní a místní lidospráva. V Ústí nad Labem, sídle KNV vznikl jednotný národní výbor, který vykonával současně funkci ONV pro ústecký okres a MNV pro město Ústí nad Labem a byl podřízen bezprostředně KNV (zákon č. 142/1949 Sb.).

48 členů a náhradníků JNV jmenoval na návrh Okresního akčního výboru Národní fronty v Ústí nad Labem ministr vnitra výnosem z 18. června 1949. Ustavující schůze 26. července 1949 zvolila za předsedu JNV Františka Černého, náměstký Huberta Hořejše a Josefa Grolmuse a 11 člennou radu (všichni na základě návrhu okresního akčního výboru Národní fronty, po schválení krajským akčním výborem Národní fronty). Členové rady se staly zároveň vedoucími referátů, podle zákona č. 139/1949 Sb. byla pevně ustanovena vnitřní struktura národního výboru. JNV měl 11 referátů, do roku 1953 se jim pozměnila částečně pracovní náplň. Pojítkem mezi JNV a národními výbory se stali újezdni tajemníci, výkonnými složkami JNV pro jednotlivé části města byly obvodní rady. Plenární zasedání 10. srpna 1949 schválilo zřízení šesti jedenáctičlenných obvodních rad, a to obvodní radu pro vnitřní město a Klíši, pro Střekov, pro Krásné Březno, pro Předlice, pro Trmice a pro Bukov. I když zřízení obvodních rad schvalovalo ministerstvo vnitra, KNV Ústí nad Labem dal souhlas k jejich uvedení v činnost ještě před ministerským schválením. Rady začaly fungovat již od listopadu roku 1949 v plném složení. V čele každé rady stál předseda a jeho náměstek.

V souvislosti s novou organizací národních výborů byly do působnosti JNV v letech 1949 – 1953 včleněny i jiné instituce věnující se veřejným záležitostem: okresní péče o mládež přešla do referátu práce a sociálních věcí; berní úřad a berní správa na finanční referát; okresní úřad ochrany práce byl včleněn do kompetence referátu organizace a ochrany práce; agendu okresních

školních výborů a okresní osvětové rady převzal referát školství a osvěty. Rovněž agenda zrušených okresní vyživovací komise, oblastní komise pro technicko-hospodářské úpravy pozemků a okresní národní pojišťovny přešly na JNV. Další změnou byl v roce 1950 převod záležitostí národní bezpečnosti z bezpečnostního referátu JNV na okresní a krajská velitelství národní bezpečnosti. Zároveň se oddělila podnikatelská činnost národních výborů od veřejné správy a JNV zřizoval a rušil komunální podniky, které jako samostatné právnické osoby vlastnily majetek, na němž hospodařily. NV vykonávaly nad komunálními podniky dozor.

V roce 1950 odvolal ministr vnitra dvakrát některé členy JNV Ústí nad Labem a nahradil je jinými, v říjnu dokonce nahradil všechny. Na jejich místa jmenoval nové členy, z jejichž středu vzešel nový předseda JNV Josef Grolmus a náměstkové Josef Jindříšek (též referent pro vnitřní věci a bezpečnost) a Josef Klaban (též plánovací referent). Změny opět probíhaly v součinnosti s akčními výbory Národní fronty. Konec jejich činnosti přinesl až nový volební zákon č. 14/54 Sb., podle kterého byli členové národních výborů přímo voleni na základě obecného, rovného a přímého volebního práva na dobu tří let. Kandidáti na poslance spadali pro změnu do nomenklatury OV KSČ, podle stupně národního výboru.

Okresní národní výbor Ústí nad Labem

16. května 1954 proběhly volby do národních výborů a na základě jejich výsledků byl znovu vytvořen Okresní národní výbor Ústí nad Labem. Nejvyšším orgánem ONV se stalo plénum ONV, hlavním výkonným orgánem zůstala rada, která měla za úkol organizovat a zajišťovat plnění úkolů ONV, kontrolovat činnost odborů a řídit podřízené MNV. Rada se skládala z předsedy, jeho dvou náměstků, tajemníka a sedmi členů. Josef Grolmus byl na ustavujícím zasedání 26. května 1954 zvolen předsedou ONV. Ke dni voleb zanikl dosavadní referentský systém a referáty se změnilly na odbory řízené vedoucími, kteří byli stálými zaměstnanci ONV. Pomineme-li některé menší zásahy do struktury ONV, přinesla větší změnu až reorganizace z roku 1958, která zavedla „odvětvové odbory“, které byly společnými orgány ONV i příslušných ministerstev.

Ani tato struktura neměla dlouhého trvání, protože zákonem č. 36/1960 Sb. z 9. 5. 1960 o územním členění státu a navazujícími právními normami o národních výborech a jejich územní a vnitřní organizaci (zákon č. 65/1960 Sb. a 91/1960 Sb.) byla opět změněna nejen vnitřní struktura úřadu, ale i jeho územní působnost. Nová legislativa přinesla opět nové vymezení úlohy národních výborů v řízení hospodářského a kulturního vývoje země. Podle ustanovení tohoto zákona měly ONV řídit zemědělské, průmyslové a stavební výroby, silniční dopravu, zásobování, veřejné stravování, školství, kulturu a zdravotní péči. Posíleno bylo postavení pléna ONV, které jako nejvyšší orgán ONV volilo a odvolávalo předsedu, jeho náměstků, tajemníka a členy rady, zřizovalo komise a volilo jejich členy, ustanovovalo a rušilo odbory, volilo a odvolávalo soudce z lidu, zřizovalo hospodářské a rozpočtové organizace apod.

Výkonným orgánem ONV byla rada, která organizovala a zabezpečovala plnění úkolů v hospodářské, kulturní a sociální sféře, vypracovávala plány rozvoje okresu a roční rozpočty ONV, koordinovala činnost komisí, řídila práci odborů, spolu s komisemi připravovala podklady

pro plenární zasedání. Rada se scházela podle potřeby, nejméně však jednou za 14 dní, počet jejich členů se z 11 zvýšil na 15. Zákon č. 65/1960 Sb. zásadně posílil význam komisí.

Zatímco v předchozím období byly stálé komise jen pomocnými (poradními) a kontrolními orgány, dostaly nyní i rozhodovací a řídicí pravomoc. Staly se iniciativními, výkonnými a kontrolními orgány národního výboru a měly pravomoc řídit úsek, pro nějž byly ustaveny. Dvě třetiny členů komisí tvořili vždy poslanci národního výboru, zbytek členů byli zástupci podniků, JZD, kulturních zařízení apod. V podmínkách ONV Ústí nad Labem vznikly i některé specifické komise, jako např. komise pro řešení cikánské otázky, dosidlovací komise, či protialkoholní sbor. Počty komisí a jejich úkoly se postupem času měnily, plénum ONV je utvářelo a rušilo podle potřeby úřadu. Vznikaly i dočasné komise (pro pořádání oslav výročí osvobození apod.).

Aparát ONV tvořily odbory, které byly podle vládního nařízení č. 71/1960 Sb. pomocníkem pléna NV, jeho rady a komisí. Plnily úkoly, jimiž je tyto orgány pověřily, a rovněž úkoly, které vyplývaly ze směrnic a pokynů ministerstev a krajských národních výborů. Okresní národní výbory zřizovaly odbor plánovací, finanční, kontrolní, organizační, zemědělství, průmyslový (pro místní hospodářství), obchodu, dopravy, výstavby, vodního hospodářství a energetiky, školství a kultury, pracovních sil, zdravotnictví, sociálního zabezpečení, pro vnitřní věci.

K zabezpečení prací na úseku civilní obrany zřizovaly okresní národní výbory štáby civilní obrany. Vládní nařízení č. 71/1960 Sb. určilo též instituce, které okresní národní výbory v obvodu své působnosti řídí.

Na úseku zemědělství okresní národní výbory řídily a odpovídaly za komplexní rozvoj zemědělské výroby a výkupu u jednotných zemědělských družstev, státních statků a školních statků. Plnily úkoly státní péče o lesy. Dále řídily strojní a traktorové stanice, veterinární zařízení, okresní střediska přípravy zemědělských investic a zemědělské odborné a učňovské školství. Na úseku výstavby řídily okresní stavební podniky a okresní investorské útvary, na úseku služeb obyvatelstvu a místní výroby řídily okresní podniky místního průmyslu a komplexní bytovou výstavbu. V dopravě rovněž řídily okresní podniky automobilové osobní a nákladní dopravy, okresní autoopravárenské podniky, okresní správy silnic, osobní vnitrostátní lodní dopravu. V oblasti vodního hospodářství řídily okresní vodohospodářské správy, na úseku vnitřního obchodu rozhodovaly o rozložení obchodní sítě, vedly obchodní organizace s okresní působností, dále restaurace a jídelny i uhelné sklady, ve školství a kultuře – učňovské a odborné školy, žákovské a dětské domovy, výchovny dorostu, okresní pedagogická střediska, okresní domy pionýrů a mládeže, osvětové domy a okresní lidové knihovny. Ve zdravotnictví jim podléhaly okresní ústavy národního zdraví, odborné léčebny, lázeňské jednotky místního významu aj., na úseku sociálního zabezpečení okresní ústavy sociální péče, výcviková a rehabilitační střediska, ve vnitřní správě řídily požární útvary a okresní archivy. Podle vládního nařízení č. 11/1962 Sb. bylo odborné zemědělské a lesnické školství včetně školních statků a polesí převedeno z úseku zemědělství do odboru školství a kultury. Strojní a traktorové stanice byly podřízeny krajským národním výborům a začleněny do krajských podniků zemědělské techniky.

Významným zásahem do kompetence okresních národních výborů byl zákon č. 32/1963 Sb., jímž se z působnosti okresních národních výborů vyčleňovaly záležitosti zemědělské výroby

a pro tento účel ke dni 15. 4. 1963 vznikly nové organizace – výrobní zemědělské správy, které řídily jednotná zemědělská družstva i státní statky, s výjimkou statků oborově řízených. Podle vládního nařízení č. 33/1963 Sb. spadaly pod jejich pravomoc i okresní zemědělské výpočetní stanice, okresní střediska pro přípravu zemědělských investic a okresní veterinární zařízení. Výrobní zemědělské správy řídilo ministerstvo zemědělství, lesního a vodního hospodářství prostřednictvím krajských výrobních správ.

Dalším mezníkem v organizaci a působnosti okresních národních výborů byl zákon č. 69/1967 Sb., o národních výborech, který s několika dodatky platil až do konce existence okresních národních výborů. V porovnání s předchozím zákonem z roku 1960 (č. 65/1960 Sb.) byl snížen počet poslanců okresních národních výborů (60 – 80) a plenární zasedání okresních národních výborů byla svolávána jen čtyřikrát do roka. Rada ONV, jejíž postavení bylo posíleno, měla organizovat a sjednocovat plnění úkolů okresního národního výboru na všech úsecích. Rozhodovala hlavně v otázkách, které svým významem přesahovaly rámec jednoho odvětví. Přesunuty na ni byly i některé úkoly pléna, např. hodnotila činnost organizací řízených ONV, jmenovala a odvolávala jejich vedoucí a určovala jim plat. Řídila činnost komisí okresního národního výboru a v neodkladných případech vydávala obecně závazná nařízení.

Naopak význam komisí okresního národního výboru, opět poněkud poklesl. Mohly činit návrhy národnímu výboru a radě, jako kontrolní orgány dohlížely na činnost organizací, řízených okresním národním výborem, ale nemohly zasahovat do jejich řízení. V případech, stanovených zvláštními předpisy, zřizoval okresní národní výbor ještě správní komise, které rozhodovaly o právech a povinnostech občanů a organizací v příslušném oboru a byly podřízeny správní komisi národního výboru vyššího stupně. Byly to především komise péče o děti, posudková komise sociálního zabezpečení, regresní komise. Podle § 58 zákona č. 69/1967 Sb. zřizovaly okresní národní výbory komise lidové kontroly, které byly voleny z poslanců a dalších občanů. Předsedou komise lidové kontroly se stal poslanec, který se zúčastňoval zasedání rady. Hluběji se organizací a působností komisí lidové kontroly zabýval speciální zákon č. 70/1967 Sb. o komisích lidové kontroly. Vládní nařízení č. 9/1968 Sb. upravovalo zřizování odborů národních výborů. Okresní národní výbory mohly vedle dosavadních odborů zřizovat i útvar územního plánování a architektury. Mohly též sloučit odbor dopravy, odbor místního průmyslu a služeb a odbor obchodu a cestovního ruchu do jednoho nebo dvou odborů. Obdobně mohly spojit odbor zdravotnictví, odbor sociálního zabezpečení a odbor pracovních sil a také odbor organizační s odborem pro vnitřní věci. Naopak bylo opět povoleno zřídit místo odboru školství a kultury dva odbory: odbor školství a odbor kultury. Zákonem ČNR č. 33/1970 Sb., o finančních správách, byly okresní národní výbory zbaveny agendy správy státních financí, tj. daní, dávek, poplatků apod., a pro tuto agendu byly zřízeny zvláštní instituce – okresní finanční správy. Do nových finančních správ přešli i pracovníci ONV, kteří dosud tuto agendu vykonávali.

V roce 1971 byly rovněž vydány nové zákony o lidové kontrole a orgánech, které ji prováděly. U okresních národních výborů byly podle zákonů č. 103 a 116/1971 Sb. místo dosavadních komisí lidové kontroly zřízeny výbory lidové kontroly, které kontrolovaly nejen činnost orgánů a organizací, řízených nebo spravovaných okresními národními výbory, ale i ústředně

spravovaných hospodářských, družstevních a jiných organizací, pokud k tomu byly zmocněny Výborem lidové kontroly ČSR. Nařízení vlády ČSR č. 135/1971 Sb. pevně stanovilo odbory, které měly být zřizovány u jednotlivých typů národních výborů. Okresní národní výbory měly zřizovat: organizační odbor, kádrové a personální práce, plánovací odbor, finanční, odbor výstavby a územního plánování, odbor místního hospodářství, obchodu a cestovního ruchu, odbor dopravy, odbor zemědělství a lesního a vodního hospodářství, odbor školství, odbor kultury, odbor pracovních sil, odbor sociálních věcí a zdravotnictví, odbor vnitřních věcí, okresní inspekci požární ochrany, Nové nařízení umožňovalo rozdělit odbor místního hospodářství, obchodu a cestovního ruchu na dva odbory, rovněž tak odbor sociálních věcí a zdravotnictví, a odbor výstavby a územního plánování na odbor výstavby a odbor územního plánování.

Zákon č. 146/1971 Sb., kterým se měnil a doplňoval zákon o národních výborech a upravovala se působnost národních výborů, přinesl především seznamy agend, které se přenášely z krajských národních výborů na okresní národní výbory a rovněž z okresních národních výborů na místní národní výbory. Z KNV na ONV to bylo především v oboru územního plánování a stavebního řádu, využití nerostného bohatství, v zemědělství aj., z ONV na MNV mj. vydávání rybářských lístků, povolování ochotnických divadelních představení, koncertů, přednášek, vydávání souhlasu k převodu zemědělských a lesních pozemků mezi občany atd. V roce 1972 vyhlásilo předsednictvo České národní rady zákonem č. 28/1972 Sb. úplné znění zákona o národních výborech č. 69/1967 Sb. se všemi pozdějšími změnami a doplňky včetně změn, vyplývajících ze zákona o československé federaci. V období tzv. normalizace od počátku 70. let se začal stále více prosazovat direktivní způsob vlády KSČ, který se významně dotkl i fungování ONV. Ze zákona bylo sice nejvyšším orgánem státní správy v okrese plénum ONV, konkrétní rozhodnutí se ale prováděla na schůzích předsednictva OV KSČ, které následně vydalo příkazy jednotlivým funkcionářům ONV a kontrolovalo jejich plnění. Tato praxe se netýkala všech okruhů činnosti úřadu, ale jen vybraných agend, jako např. velkých investic, dlouhodobých plánů, či některých stranou sledovaných problémů. Těžiště rozhodovací činnosti se tak na ONV postupně přeneslo do porad uvolněných funkcionářů, kde se projednávaly příkazy předsednictva OV KSČ a rozhodovalo se o konkrétních opatřeních k jejich plnění. Rozhodnutí rady a pléna v téže věci bylo již pouze formální záležitostí.

K opětovnému sloučení městské a okresní správy podruhé došlo po volbách roku 1986. Vzhledem ke koncentraci většiny obyvatelstva okresu v samotném městě Ústí nad Labem, zhruba ze 119 tisíc obyvatel okresu žilo 90% na území krajského města bylo zapotřebí vytvořit jinou strukturu národních výborů. Je zapotřebí dodat, že město Ústí nad Labem svými umělými integračními zásahy k překročení statisícové hranice počtu obyvatel napomohlo. Zákon ČNR č. 1/1986 Sb. o národních výborech v okrese Ústí nad Labem, § 3 ustanovoval Národní výbor města Ústí nad Labem s pravomocí okresního národního výboru pro celé území okresu a města. Ke dni zřízení nového národního výboru, k 24. červnu 1986, končil svou působnost ONV a jeho výkonné orgány.

Předsedové ONV (OSK, JNV) Ústí nad Labem v letech 1945–1990

František Hájek, předseda ONV, 16. 5. 1945 – červen 1945

Oldřich Kohout, předseda ONV, 8. 6. 1945 – 17. 6. 1945

Marie Vobecká, předsedkyně OSK, 21. 6. 1945, předsedkyně ONV, od 3. 11. 1945 – únor 1947

Štěpán Chaluš, předseda ONV, 7. 3. 1947 – 22. 6. 1948

František Černý, předseda ONV, 22. 6. 1948 – 18. 6. 1949, předseda JNV, 26. 7. 1949
– 3. 10. 1950

Josef Grolmus, předseda JNV, 4. 10. 1950 – 16. 5. 1954, předseda ONV, 26. 5. 1954
– 16. 8. 1956

Josef Joch, předseda ONV srpen 1956 – 26. 4. 1963

Jaromír Čadek, předseda ONV 12. 7. 1963 – 19. 12. 1969

František Hubáček, předseda ONV 19. 12. 1969 – 9. 12. 1971

Bohumil Zeman, předseda ONV 9. 12. 1971 – prosinec 1985

Pavel Bronec, předseda ONV 1. 1. 1986 – 24. 6. 1986

B – Vývoj a dějiny fondu

1. Spisová služba u ONV Ústí nad Labem

Krátce po vytvoření ONV Ústí nad Labem a ustálení systému referentů bylo upuštěno od válečného systému spisové manipulace platné pro landrát a spisová manipulace se vrátila k předválečné praxi okresních úřadů. Příjem písemností měla na starosti podatelna, která spisy opatřovala presenčním razítkem a číslem jednacím, zapisovala je do podacího protokolu a předávala příslušným referátům k projednání nebo vyřízení. Odesílání spisů obstarávala výpravna.

Všeobecné spisy měly být v letech 1945 - 1948 ukládány podle třinácti skupin označovaných římskými čísly:

- I. Komunální referát
- II. Bezpečnostní (vnitřní) referát
- III. Referát pro konfiskace, byty, válečné škody a odsun Němců
- IV. Kulturní a školský referát
- V. Referát pracovních sil
- VI. Referát zdravotnictví a sociálních věcí
- VII. Finanční referát
- VIII. Referát pro průmysl a živnosti
- IX. Referát dopravy
- X. Stavební a plánovací referát
- XI. Zemědělský referát
- XII. Družstevní referát
- XIII. Zásobovací referát

Zvlášť byly ukládány spisy Internačního střediska, části agendy odsunu Němců a Správy národního majetku.

Negativní dopad na vývoj spisové služby u JNV Ústí nad Labem mělo zrušení tohoto systému k 1. 1. 1949. V tento den vstoupila v platnost nová spisová manipulace na základě „*Zásad kancelářské služby ve vnitřní správě*“ MV č. K-662-8/12-1948-7/4. Podle ní by se stala jedinou pomůckou pro evidenci spisů spisová průvodka, na níž se měla zapisovat značka spisu, jeho obsah, presenční datum, adresát, pohyb spisu a jeho uložení. Tento systém však u JNV Ústí nad Labem nebyl nikdy zaveden a v podstatě i nadále přežíval starý spisový řád, který se však již většinou důsledně nedodržel.

Spisy se zpravidla členily podle referátů a označovaly římskými čísly

- I. Referát pro všeobecné vnitřní věci
- II. Plánovací referát
- III. Bezpečnostní referát
- IV. Referát školství, osvěty a tělesné výchovy
- V. Referát práce a sociální péče
- VI. Finanční referát
- VII. Hospodářský referát
- VIII. Zemědělský referát
- IX. Referát pro vnitřní obchod a výživu
- X. Technický referát

Postupné zanedbávání spisové evidence související m. j. s neustálými reorganizacemi úřadu vyvrcholilo v první polovině 50. let, kdy v podstatě jakákoliv spisová služba přestala existovat. Spisy se neevidovaly, ukládaly se nahodile v kancelářích, na chodbách či půdě, přičemž při výměně zaměstnanců nebo stěhování kanceláří docházelo k promíchání různých spisů, takže se postupně ztratil jakýkoliv přehled o uložení písemností a nezdědka docházelo i k přímým ztrátám jednotlivých spisů či celých jejich skupin. K tomuto stavu přispělo i zrušení podatelny počátkem 50. let, čímž přestala existovat centrální evidence spisů a nastal chaos.

Nedostatky měla odstranit instrukce ministerstva vnitř č. 250/1954 Sb. z 30. 9. 1954 o spisové manipulaci u výkonných orgánů národních výborů. Podle ní byly pro spisovou manipulaci určeny podatelna, výpravna, spisovna a pověření pracovníci na jednotlivých odborech. Směrnice dále určovala celý postup při vyřizování spisů, jejich evidenci, pořizování pomůcek atd. Směrnice rovněž určovala povinnost ukládat vyřízené spisy v centrální spisovně podle jednotlivých odborů a spisových značek. Tento nový spisový řád vstoupil v platnost k 1. 1. 1955. Současně s jeho zavedením měly být odstraněny resty z minulých let a nezařazené písemnosti se měly ukládat podle nových značek.

K zavedení nového spisového řádu u ONV Ústí nad Labem však k datu vyhlášení nedošlo a spisová služba prakticky nefungovala. ONV Ústí nad Labem v 60. letech zřídil podatelnu, zato fungující spisovna až do konce existence úřadu zřízena nebyla. Odbory a jejich oddělení si ukládaly nejednotně evidované spisy v různých kumbálech, bývalých vazebních celách ve sklepě spořitelny. Chaos zvyšovala i dislokace odborů ONV a jejich zařízení ve čtyřech budovách v centru města. Část spisů byla dokonce uložena v budově okresního archivu (majetkoprávní záležitosti finančního odboru a matriční spisy).

Ředitel Okresního archivu v Ústí nad Labem Jan Bouček se pokusil napravit stav spisové služby u ONV v roce 1976 pomocí „*Směrnice pro praktické dodržování zásad spisové manipulace na ONV v Ústí nad Labem*“, kde intimoval instrukci ministerstva vnitř z 26. března 1976, ovšem tato snaha stav spisové služby na ONV Ústí nad Labem příliš nenapravila, stejně jako poslední iniciativa okresního archivu po novelizaci instrukce ministerstva vnitř ze 17. listopadu 1983 (č. j. VS/1-8601/83 č. 42/1983). Na základě této novely pověřilo vedení ONV ředitele okresního archivu vypracováním spisového řádu ONV Ústí nad Labem, prvního od

roku 1949. Tento dokument vstoupil v platnost v roce 1984. Jeho hlavním přínosem byla úprava oběhu písemností mezi kanceláři, na jejich ukládání ve sklepech se nezměnilo nic. V 80. letech 20. století bylo stále v roce několik pracovních sobot. Při pracovních sobotách úřednice odborů pro ně nepotřebné spisy balily do balíků a zavázely do sklepních prostor. Pokud byly sklepní místnosti zcela zaplněny, dostal okresní archiv, tehdy zařízení odboru vnitřních věcí, za úkol fyzicky provést skartaci spisů

2. Přejímání archiválií

Po zprovoznění budovy archivu v Hrnčířské ulici v roce 1969 přebíral Jan Bouček se spolupracovníky písemnosti ONV a JNV Ústí nad Labem z let 1945-1960 a ukládal je netříděné v původních šanonech do depozitáře. V roce 1970 převzal od finančního odboru písemnosti Správy národního majetku v Ústí nad Labem z let 1945 – 1951 v rozsahu 14 knih a 244 kartonů. Tyto písemnosti v roce převzetí uspořádal Ladislav Dušek, který k nim vyhotovil dílčí inventář. Správa národního majetku byla deklarována jako samostatný fond, dnes NAD 22. Jednalo se celkem o 14 knih a 244 kartonů.

V 50. letech převzal písemnosti Internačního střediska Ústí nad Labem 1945 – 1951 Státní archiv v Litoměřicích, pracovníci archivu k nim vyhotovili nepřiliš přesný inventární soupis. 27. 5. 1976 Státní oblastní archiv v Litoměřicích předal tyto písemnosti v počtu 20 knih, 115 kartonů a 34 zásuvek kartotéky do Okresního archivu Ústí nad Labem.

V roce 1978 převzal okresní archiv od organizačního odboru ONV 253 knih zápisů rady a pléna ONV, OSK, JNV Ústí nad Labem z let 1945 – 1971. V roce 1983 tyto zápisy uspořádala Věra Příbylová a vyhotovila k nim dílčí inventář.

V říjnu 1983 převzal okresní archiv od vnitřního odboru ONV přibližně 30 bm běžné agendy ONV.

Při likvidaci ONV a MěNV Ústí nad Labem na podzim 1986 převzal Archiv města Ústí nad Labem ze skladů ONV veškerou agendu nepotřebnou pro činnost nově vzniklého NVMÚ a dále ze spisovny na MěNV v Berní ulici další písemnosti týkající se Internačního střediska Ústí nad Labem.

V roce 1991 si vyžádal nově vzniklý Okresní úřad Ústí nad Labem spisy majetkoprávní agendy ONV uložené v archivu za účelem vyřizování restitucí.

V roce 2003 Okresní úřad Ústí nad Labem v likvidaci tyto spisy vrátil společně s písemnostmi ONV Ústí nad Labem týkajícími se zemědělských přidělů a úhrad za přiděly z let 1945 – 1964.

V roce 2005 předal správní odbor Magistrátu města Ústí nad Labem 16 knih a 258 kartonů spisů o státním občanství z let 1945 – 1977.

3. Zpracování archiválií

Písemnosti fondu ONV (JNV) Ústí nad Labem 1945 – 1986 (1992) byly definitivně soustředěny až v roce 2005. Z toho důvodu nebyl pořizován definitivní inventář a pro potřebu nahlížení byly zhotovovány inventární soupisy, dílčí a prozatímní inventáře a katalog živností, který dobře posloužil při restitucích v letech 1991 – 1995. Jednalo se o tyto archivní pomůcky:

- 14 Internační středisko Ústí nad Labem – inventární soupis z 50. let
- 4 Okresní národní výbor Ústí nad Labem (odsun Němců), 1945 – 1948 – dílčí inventář z roku 1975
- 17 Zápisy rady a pléna Okresního národního výboru Ústí nad Labem, 1945 – 1971 – dílčí inventář z roku 1983
- 16 Živnosti a firmy města a okresu Ústí nad Labem, 1945 – 1948 (1955) – katalog z roku 1991
- 96 Okresní národní výbor Ústí nad Labem, 1945 – 1986 – prozatímní inventář z roku 2000
- 6 Místní národní výbor Ústí nad Labem, správa národního majetku 1945 – 1951 z roku 1970

4. Ztráty před převzetím do archivu

Písemnosti fondu ONV (JNV) Ústí nad Labem 1945-1986 se dochovaly mezerovitě. V roce 1982 došlo k havárii vytápění ve sklepě spořitelny, která měla za následek zničení některých písemností odboru vnitřních věcí ONV a zde uložených podacích deníků.

Krátce po listopadové revoluci 1989 zničila svévolně pracovnice odboru kádrové a personální práce Anna Pelánová veškeré kádrové spisy zaměstnanců NVmÚ včetně kádrových spisů ONV, církevní tajemník Zdeněk Šenkýř zničil kompletní agendu svého útvaru z let 1954 – 1986. V té době došlo rovněž ke ztrátě zápisů ze schůzí rady a pléna ONV z let 1983 – 1986.

C - Archivní charakteristika fondu

1. Časový rozsah

Fond ONV (JNV) Ústí nad Labem má časový rozsah (1931) 1945 – 1986 (1992). Časový přesah na začátku způsobují normálie vydané za první republiky, které se užívaly a intimovaly po roce 1945 a přesah konci časového rozmezí majetkoprávní agenda finančního odboru, jejíž některé spisy byly uzavřeny až po roce 1986.

2. Zachovalost

Fond utrpěl na celistvosti především častým stěhováním po objektech ONV Písemnosti některých odborů jsou dochovány jen mezerovitě a vzhledem k neexistenci spisové služby a podacích deníků nelze již spolehlivě zjistit, jaké spisy chybí a kdy byly zničeny. Téměř kompletní je agenda týkající se vysídlení Němců, internačního střediska a konfiskací majetku Němců. Absolutní úplnost agend není ale možné očekávat u žádného z odborů.

Fyzická zachovalost fondu je realitně dobrá, nejvíc jsou písemnosti postiženy prašností a zašpiněním. Napadení plísněmi se neobjevuje, pouze od zvýšené vlhkosti jsou místa, kde byly papírové sponky, občas pokryty rezavými skvrnami.

3. Pořádání fondu

U původce fondu spisová služba prakticky nikdy nefungovala a naprostá většina spisů se nedochovala v původních registraturních celcích. Spisový materiál byl ukládán chaoticky a nahodile. Tento nepříznivý stav ovlivňovaly neustálé změny ve struktuře referátů a odborů.

S přihlédnutím k těmto skutečnostem se jevílo neúčelné rekonstruovat původní registratury a písemnosti byly uspořádány věcně podle nejčastěji se vyskytujícího schématu členění referátů (odborů) v jednotlivých etapách správního vývoje úřadu:

1. ONV (OSK) (1945 – 1948)
2. JNV (1949 – 1954)
3. ONV (1954 – 1986)

K první etapě správního vývoje byly připojeny dosud samostatné archivní fondy Místní národní výbor Ústí nad Labem, správa národního majetku 1945 – 1951 NAD 22 a to z toho důvodu, že k 1. lednu 1949 byl úřad přičleněn k JNV, ale větší část dochované agendy se týká období 1945-1948 a dále písemnosti Internačního střediska Ústí nad Labem, což bylo zařízení ONV (OSK). Pro snazší vyhledávání byl vyhotoven rejstřík internovaných osob. Na konec byly zařazeny spisy týkající se udělování státního občanství z let 1945-1982 a katalog normálií vydaných původcem a normálií jiných původců zaslaných na ONV (OSK, JNV). Agenda státního občanství nebyla členěna podle etap správního vývoje úřadu.

4. Skartace

Okresní archiv prováděl průběžně od 50. let pravidelně skartace spisů přímo v ukládacích prostorách ONV. O skartacích z let 1965 – 1973 se dochovaly ve fondu Archivu města Ústí nad Labem skartační protokoly. Písemnosti „S“ nebyly do archivu zpravidla vůbec přebírány. Vnitřními skartacemi byly vyřazovány převážně spisy multiplicitní. Záznamy o skartacích se do dnešní doby nedochovaly. V roce 2002 byly provozní spisy archivu zničeny při povodni.

5. Archivní struktura fondu

Knihy 1,38 bm (84 ks)

Spisové pomůcky 0,7 bm (32 ks)

Spisy 169,4 bm (1540 kartonů)

Kartotéky 18,92 bm (43 ks)

Fascikly 0,1 bm (1 ks)

Celkový rozsah 191,27 bm

D – Rozbor obsahu fondu

Fond ONV (JNV) Ústí nad Labem patří k významným fondům uloženým v Archivu města Ústí nad Labem a pro poznání poválečného vývoje regionu je zcela jedinečný. Písemnosti uložené ve fondu lze použít především ke zpracování monografií o dějinách města Ústí nad Labem, jednotlivých obcích a nejrůznějších tematických studií, rovněž i jako podklady při řešení majetkových sporů. Různá dochovanost způsobuje, že některé tematické okruhy lze materiálem ONV (JNV) Ústí nad Labem dokumentovat velmi podrobně, zatímco jiné jsou zastoupeny minimálním dochováním někdejší agendy.

Za velice důležitý, ale jen obtížně využitelný pramen, lze označit zápisy pléna a rady ONV (JNV). Přístup k tomuto materiálu je bohužel poněkud komplikovaný. Zápisy jsou totiž ukládány chronologicky a ONV (JNV) Ústí nad Labem nevedl žádné věcné rejstříky ani kartotéky, podle kterých by bylo možno se v zápisech orientovat.

Velmi hodnotné a dobře dochované jsou materiály z let 1945 – 1948 týkající se německého obyvatelstva, především poválečné persekuce s téměř kompletně dochovanými spisy internačního střediska a trestní nalézací komise, dále pak konfiskace majetku a vysídlení Němců. Historicky cenné dokumenty se dochovaly k výbuchu muničního skladiště v Krásném Březně 31. července 1945, exodu Židů z Podkarpatské Rusi po anexi Sovětským svazem, pokusu sovětských agentů deportovat tyto obyvatele do SSSR, persekuci Romů prováděnou ONV v roce 1946, konfiskace židovských majetků podle Benešových dekretů a mařením jejich restitucí, politických čistek a persekuce obyvatel po komunistickém převratu v únoru 1948. Z období 1945 – 1948 jsou rovněž cenné materiály týkající se přebírání průmyslových podniků a živností.

Písemnosti vzniklé z činnosti JNV v letech 1949 – 1954 již tak hodnotné nejsou, přesto se zde vyskytují hodnotné dokumenty týkající se politické persekuce občanů, záležitostí Romů a Němců, dohledu nad církvemi, průběhu měnové reformy a k pokusům o kolektivizaci zemědělství a kriminality obyvatelstva.

Nejméně hodnotné písemnosti vznikly z činnosti ONV v letech 1954 – 1986, kdy se, zvláště v období normalizace, stal ONV pod vedením Bohumila Zemana byrokratickým molochem produkujícím bezpočet statistických hlášení, směrnic a politicko-organizačních zabezpečení. Odhaduji, že 98% písemností produkovaných ONV bylo skartováno z důvodů obsahové bezcennosti a nepotřebnosti ke správním účelům. Přesto i v tomto období lze nalézt historicky hodnotné dokumenty v položce politické záležitosti týkající se zákazu kočování, emigrace, okupace v roce 1968 a potlačování projevů nesouhlasu občanů při jejich výročích, persekuce opozičních sil. Badatelsky atraktivní jsou i písemnosti z činnosti různých komisí neúspěšně se snažících o integraci Romů do společnosti, projekty dálnice D 8, dokumentace dolování uhlí a s ním spojené likvidace obcí, zemědělství a nedostatkům zásobování obchodní sítě.

Velmi hodnotné písemnosti jsou v agendě státní občanství, kde jsou v žádostech přiloženy životopisy často ilustrující osudy Židů a německých antifašistů za II. světové války.

Badatelsky atraktivní jsou i normálie vzniklé z činnosti ONV (OSK) a ministerstva vnitra především z let 1945 a 1946.

E – Protokolární záznam o vypracování inventáře

Fond ONV (JNV) Ústí nad Labem 1945 – 1986 začal zpracovávat v roce 1975 František Cvrk, který zpracoval dílčí inventář Odsun Němců. V roce 1983 Věra Příbylová vytvořila dílčí inventář Zápisy rady a pléna ONV (JNV) Ústí nad Labem 1945 – 1971. V letech 1984 – 2009 byl fond postupně zpracováván, zpracované materiály byly sepisovány do provizorních inventárních soupisů, které sloužily pro vyhledávání archivářů i pro badatele. Vzhledem k tomu, že části fondu byly pro správní potřebu umístěny na okresním úřadě a magistrátu nebylo možno pořádně dokončit. Na zpracování fondu se podíleli Věra Hladíková (Příbylová), Jan Houžvička, Martin Chrz, Vladimír Kaiser, Stanislava Kešnerová, Petr Kotyk, Jitka Pieňkosová, Jiří Tuček.

Tabulka změn ve fondu Fond ONV (JNV) Ústí nad Labem 1945 – 1986

<i>NAD</i>	<i>název fondu</i>	<i>popis</i>	<i>bm</i>
625	ONV (JNV) Ústí nad Labem 1945 – 1986	původní metráž	76,5
625	ONV (JNV) Ústí nad Labem 1945 – 1986	přírůstky do r. 2005	50,47
8	ONV Ústí nad Labem, odsun Němců	sloučení fondů	4
18	Internační středisko Ústí nad Labem 1946 – 1947	sloučení fondů	14
20	ONV Ústí nad Labem, živnosti a firmy města a okresu 1945 – 1955	sloučení fondů	5,6
21	ONV (OSK, JNV) Ústí nad Labem, zápisy ze schůzí rady a pléna 1945 – 1971	sloučení fondů	7
22	MNV Ústí nad Labem, Správa národního majetku 1945 – 1951	sloučení fondů	33,7
	Celkem		191,27

Schvalovací doložka

Schvaluji níže uvedený inventář:

AP 212   Okresní (Jednotný) národní výbor Ústí nad Labem (1931) 1945 – 1986 (1993)

Litoměřice, dne

PhDr. Marek Poloncarz

ředitel Státního oblastního archivu v Litoměřicích

Seznam zkratk

Akce 5M	akce pět měst (zvelebovací akce)
Akce Z	akce „zadarmo“ (zvelebovací akce)
AKRČs	Automotoklub Republiky československé
AP	archivní pomůcka
AS MV	archivní správa ministerstva vnitra
AV NF	akční výbor Národní fronty
CO	civilní obrana
ČNR	Česká národní rada
čp.	číslo popisné
ČSAD	Československá státní automobilová doprava
ČSAV	Československá akademie věd
ČSD	Československé státní dráhy
ČSL	Československá strana lidová
čsl.	československý
ČSLZ	Československé státní lesy, závod
ČSM	Československý svaz mládeže
ČSNS	Československá strana národně sociální
ČSSD	Československá strana sociálně demokratická
ČSSR	Československá socialistická republika
DAF	Deutsche Arbeitsfront / Německá pracovní fronta (organizace přidružená k NSDAP)
FNO	Fond národní obnovy
FS	Federální shromáždění
HPD	horské pastevní družstvo
CHKO	chráněná krajinná oblast
CHPV	chráněný přírodní výtvar
JNV	jednotný národní výbor
JSČZ	Jednotný svaz českých zemědělců
JZD	jednotné zemědělské družstvo
k.ú.	katastrální území
KNV	krajský národní výbor
KOR	krajská odborová rada
KS	kulturní středisko
KSČ	Komunistická strana Československa
KÚNZ	krajský ústav národního zdraví
KV KSČ	krajský výbor Komunistické strany Československa
LSD	lidové spotřební družstvo
MAV	místní akční výbor
MAV NF	místní akční výbor Národní fronty
MěNV	městský národní výbor
MH	místní hospodářství
MHD	městská hromadná doprava
MNV	místní národní výbor
MSK	místní správní komise
MV ČR	Ministerstvo vnitra České republiky

MZ	ministerstvo zemědělství
NAD	Národní archivní dědictví
NATO	North Atlantic Treaty Organisation / Organizace severoatlantické smlouvy
NDR	Německá demokratická republika
NF	Národní fronta
NPF	Národní pozemkový fond
NS	Národní shromáždění
NSDAP	Nationalsozialistische deutsche Arbeiterpartei / Národně socialistická německá dělnická strana
NSKK	Nationalsozialistische Karftfahrkorps / Národně socialistické motoristické jednotky
NSKOV	Nationalsozialistische Krigesopferversorgung / Národně socialistická péče o válečné oběti (organizace přidružená k NSDAP)
NSR	Německá spolková republika
NSV	Nationalsozialistische Volkswohlfahrt / Národně socialistické péče o blaho národa (sociální organizace přidružená k NSDAP)
NVmÚ	Národní výbor města Ústí nad Labem
ObNV	obvodní národní výbor
OBZ	Obranné zpravodajství
ONV	okresní národní výbor
OSA	Ochranný svaz autorský
OSK	okresní správní komise
OV KSČ	okresní výbor Komunistické strany Československa
OV NB	obvodní velitelství národní bezpečnosti
PKAZ	Palivový kombinát Antonína Zápotockého
PO	požární ochrana
RNV	revoluční národní výbor
ROH	Revoluční odborové hnutí
RSFSR	Ruská sovětská federativní socialistická republika
SA	Sturm-Abteilung / úderný oddíl NSDAP
SBČS	Státní banka československá
SČE	Severočeské energetické závody
SčKNV	Severočeský krajský národní výbor
SČM	Svaz československé mládeže
SČSP	Svaz československo-sovětského přátelství
SD	Sicherheitsdienst / bezpečnostní slu.ba (zpravodajská slu.ba SS a NSDAP)
SdP	Sudetendeutsche Partei / Sudetoněmecká strana
SHD	Severočeské hnědouhelné doly
SL	Sněmovna lidu
SNB	Sbor národní bezpečnosti
SNP	Slovenské národní povstání
SRN	Spolková republika Německa
SS	Schutz-Staffeln / ochranné oddíly NSDAP
SSM	Socialistický svaz mládeže
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik

StB	Státní bezpečnost
STZ	Severočeské tukové závody
TBC	tuberkulóza
TJ	tělovýchovná jednota
UNRA	United Nations Relief and Rehabilitation Administration (organizace zajišťující hospodářskou pomoc po II. světové válce)
ÚNS	Ústavodárné národní shromáždění
ÚRO	Ústřední rada odborů
USA	Spojené státy americké
ÚV KSČ	Ústřední výbor Komunistické strany Československa
ÚV KSSS	Ústřední výbor Komunistické strany Sovětského svazu
VB	Veřejná bezpečnost
VŘSR	Velká říjnová socialistická revoluce
VZS	výrobní zemědělská správa
YWCA	Yong Women´s Christian Association / Křesťanské sdružení mladých žen
ZK	závodní klub
ZNV	zemský národní výbor
ZO SSM	základní organizace Socialistického svazu mládeže
ZOO	zoologická zahrada